

tisessa vahvuudessa eikä myöskään empiiristen tapausten yksityiskohtaisissa nyanseissa. Kiinnostavaa on ennemmin teoksen aikalaisdiagnostinen rohkeus kurkottaa moniaalle: uskalluksessa tarkastella eriskaalaisia ympäristöjä ja niiden moninaisia hallintapyrkimyksiä samassa kehyksessä. Ihmisen suolisto on monilajinen ekologia siinä missä luonnonpuistokin. Tämä ratkaisu auttaa ylittämään tiukkaan istuvaa luonnon ja kulttuurin erotelua, jonka keinotekoisuuden yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus on kyllä pitkään tunnistanut, mutta josta on silti vaikea irtaantua. Dikotomioista tämäkään teos ei ole täysin vapaa, rakentaahan Lorimer argumenttinsa probioottisen ja antibioottisen logiikan vastakainasettelulle.

Kun puhutaan ihmisten ja mikrobin välisistä suhteista 2020-luvulla, ei koronavirusta voida ohittaa. Kirja ilmestyi joulukuussa 2020 keskelle sulkutoimia, joilla valtiot kamppailivat nopeasti maailmanlaajuisesti pandemiaksi levinnyttä, arvaamatonta virusta vastaan. Vaikka teoksen on täytynyt pandemian alkuvaiheessa olla jo viimeistelyvaiheessa, Lorimer on reagoinut uuteen maailmantilanteeseen teoksen esipuheessa. Lorimer toteaa, että pandemian kurittaman maailman asukkais- ta on tullut ”mikrobikansalaisia”,

jotka ovat joutuneet opettelemaan ”ajattellemaan kuin virus” osataksaan ennakoita ja välttää sen leviämistä ja muuntumista. Ei kuitenkaan ole yhdenlaista tapaa ajatella kuin virus: covid-19, kuten pandemiat kautta historian, synnyttävät erilaisia episteemisiä kiistoja ja selityksiä aina jumalallisesta rangaistuksesta poliittisiin salaliittoihin. Episteemisen moninaisuuden lisäksi virus tuo näkyväksi ihmisten välisen epätasa-arvon niin terveydenhuollossa, asumisessa kuin taloudellisessa tuessa niin globaalissa mittakaavassa kuin paikallisella tasollakin.

Lorimer kirjoittaa, että olisi harmi, jos välttämättömät viruksenhallintatoimet johtaisivat uusiin pelkoihin ja ekologisen diversiteetin ja terveyden rapautumiseen. Myöhemmille tutkimuksille jää selvittäväksi, millaisin logiikoin pandemiaa lopulta hallittiin. Arvelisin, että pandemian hallintayritykset ovat perustuneet pitkälti modernin logiikan mukaisiin jäykkiin kontrollitoimiin, kuten rajojen sulkemisiin, eristämiseen ja tehostettuun sanitaatioon. Sen sijaan kotitalouksien suhteet mikrobeihin ovat kulkeneet ääripäästä toiseen: Jos kohta olemme joutuneet opettelemaan entistä tiukempia hygieniakäytäntöjä käsidesin käytöstä kasvomaskeihin, olemme myös alkaneet ha- keutua uudella tavoin yhteis-

työhön mikrobin kanssa kokeittävissä ja puutarhoissa. Myös koronakriittiset liikkeet ovat ottaneet probioottisen retoriikan omakseen. Esimerkiksi kasvomaskeista on kieltäytytty vedoten pseudotieteelliseen selitykseen keuhkojen terveen mikrobiomin ylläpitämistä. Nyt kun maailma pikkuhiljaa luopuu rajoitteista ja virus osoittaa kesyyntymisen merkkejä, avautuu ehkä uusia mahdollisuuksia kehittää post-pastörisessä hengessä probioottista keinovalikoimaa pärjätä covid-19-viruksen kaltaisten arvaamattomien kansakulkijoiden kanssa.

Veera Kinnunen

Sosiaalista Eurooppaa etsimässä

Giovanni Bertin, Marion Ellison & Giuseppe Moro: *The European social model and an economy of wellbeing. Repairing the social fabrics of European Societies.* Cheltenham: Edward Elgar, 2021, 250 s. ISBN 978-1-80037-806-3

”Sosiaalinen Eurooppa” ja sen pohjana oleva eurooppalainen sosiaalinen malli eivät ehkä ole olleet poliittisesti suosiossa viime vuosikymmeninä, mutta tie-

teellinen keskustelu tällä alueella on jatkunut siitäkin huolimatta. Giovanni Bertin, Marion Ellison, ja Giuseppe Moron kirja on uusi keskustelunavaus aiheeseen.

Kahden italialaisen ja yhden britin kirjoittama teos ottaa lähtökohdaksi verkostohallinnon mallin (*network governance*), jonka kautta he tarkistelevat ”sosiaalisen Euroopan” institutionaalista toimintaa ja kehitystä. Tekijöiden kiinnostavana lähtökohdiana on katsoa sosiaalisen integraation prosesseja alhaalta ylöspäin ja pohtia, kuinka eurooppalainen sosiaalinen malli on kehittynyt ja kehittyy parhailaan kansallisilla ja paikallisilla tasoilla, kansallisista lähtökohdista käsin. Tämä on virkistävä näkökulma usein ylhäältä-alaspäin johdetun EU-politiikan tutkimukseen vaihtoehdoksi.

Kuten tyypillistä kirjan aihepiirissä, tekijät näkevät ”sosiaalisen Euroopan” poliittisen ajatuksen olevan kaukana siitä, mitä eriarvoisuuden ja syrjäytymisen repimässä Euroopassa tarvittaisiin. EU:n päätöksenteossa kamppailevat useat – usein ristiriitaisetkin – intressit, joissa talous on ollut sekä moottorina että ajanpaikalla viimeiset puoli vuosisataa. Sitä kautta eurooppalaisen sosiaalipolitiikan asema on haasteellinen. Sen kenttä on kaiken kaikkiaan hyvin fragmentoitunut, johtuen siitä, että EU:n kompetenssit pe-

rinteisen hyvinvointivaltio politiikan kohdalla ovat hyvin rajatut. Esimerkiksi sosiaaliturvan kohdalla vastuu hyvinvoinnin järjestämisestä ja sen hallinnosta kuuluvat edelleen jäsenmaille itselleen, subsidiariteetti prinssiipin kautta. EU:n sosiaalipolitiikan ydintä onkin auttaa jäsenvaltioita uudistamaan hyvinvointivaltioitaan, tiedon, vertailun ja (tarkasti rajatun) rahoituksen kautta.

Tätä kautta eurooppalaisessa sosiaalipolitiikassa korostuu tarve yhteistyöhön ja koordinointiin, ja tästä lähtökohdasta kirjan ajatus Euroopan sosiaalisesta mallista verkostohallintona on toimiva. Kirja antaa monenlaisia esimerkkejä siitä, kuinka eurooppalainen malli avaa mahdollisuuksia eri hallinnon tasoille ja toimijoille. Tämä voi tapahtua esimerkiksi konkreettisesti EU:n koheesio-politiikan kautta tai epäsuorasti paradigmamuutosten, kuten aktiivisuuden kautta. Kirjassa esitetyt monet esimerkit avaavat EU-politiikan ”mustaa laatikkoa”, eli minkälaisin prosessein eurooppalaista sosiaalipolitiikkaa tehdään, kuten voimaannuttamalla (*empowering*) jäsenmaita kohti aktivointiparadigmaa ja konvergenssia. Teos on kuitenkin kokonaisuudessaan melko eurosentrinen, eikä jäsenvaltioiden ja varsinkaan paikallisten tason ja esimerkiksi kolmannen sektorin toimintaa ole kartoitet-

tu paljonkaan. Kirjan vahvuus on kuitenkin, että sen eri luvut antavat monitieteellisen kuvan EU:n harjoittamasta toiminnasta, jossa pyritään sosiaaliseen integraatioon Euroopan unionin tavoitteiden mukaisesti. Kirjan luvut kuvaavat moninaisia EU:n sosiaalipolitiikan toimia ja toimintaa, jotka usein nähdään yksittäisinä ja hajanaisina kentinä. Tämä näkyy myös siinä, kuinka kirjan luvut on rakennettu erilaisten politiikkasektorien ympärille. Esimerkiksi yksittäiset luvut kohdistuvat EU:n koheesio- ja aluepolitiikkaan, inkluusio- ja työllisyyspolitiikkaan, nuoriso- ja vanhuuspolitiikkaan. Kuitenkin näissäkin luvuissa käydään myös teoreettisempaa keskustelua, joka tuo sektoreita yhteen ja selkeyttää siten lukijalle abstraktia ”sosiaalisen Euroopan” mallia.

Kirja antaa myös hyvän johdatuksen eurooppalaisen sosiaalipolitiikan historiaan ja sen keskeisiin käsitteisiin ja instrumentteihin (mm. sosiaalinen dialogi, *Open Method of Coordination* eli avoin koordinaatio, sosiaaliset indikaattorit). Kirjassa avataan myös eurooppalaisia hyvinvointivaltioregimejä, ja siitä saa kattavan kuvan eurooppalaisen politiikan nykytilasta sekä sen historiasta. Täten kirjaa voidaan käyttää myös kurssi- tai oppikirjana eurooppalaisen sosiaalipolitiikan opinnoissa.

Uusinta antia kirjassa on kuitenkin keskustelut hybridisoituvasta eurooppalaisesta hallinnosta sekä sen kompleksisuudesta. Tässä tekijät lähestyvät teemaa vahvasti hallintotieteellisillä käsitteillä ja mutta antavat tilaa myös muille nouseville teoreettisille näkökulmille. Oma lukunsa kirjassa on esimerkiksi sosiologiselle pohdinnalle Euroopan yhteisestä sosiaalisesta paikasta (*social space*) ja niistä mekanismeista, joiden kautta eurooppalaista sosiaalipolitiikkaa voidaan tehdä monitasoisesti. Kirja jäsentää siis eurooppalaisen sosiaalipolitiikan tutkimusta monitieteellisesti. Punainen lanka on hallinnon ja organisaatioiden prosessien tarkastelu sekä se, kuinka eurooppalainen politiikka muodostuu erilaisten verkostojen ja yhteistyön kautta tehtävästä päätöksenteosta ja politiikka-toimista. Täten eurooppalainen sosiaalipolitiikka erottautuu hierarkkisen regulaation logiikasta ja ylläpitää jatkossakin kansallista subsidiariteettia. Näin on etenkin sosiaalipolitiikan sektorilla, jossa pyritään sosiaalisten riskien torjuntaan ja lieventämiseen kansallisilla toimenpiteillä ja vahvasti kansallisilla tavoitteilla.

Kirjasta nousee myös ansiokas ajatus siitä, kuinka hyvinvointitalous muodostuu eri politiikan sektorien toiminnasta, esimerkiksi terveys, työ, talous,

formaali ja epäformaali hoiva. Nämä toimet ovat kirjoittajien mukaan se tarvittava sosiaalinen sidos, jota toteutetaan eri hallinnon aloilla (paikallisella, alueellisella ja EU tasolla) ja jota kautta eurooppalainen sosiaalinen malli elää ja kehittyy. Lukijalle tämä nostaa ajatuksia Fritz Scharpf:n kauan sitten esittämästä ajatuksesta positiivisesta integraatiosta, jossa sosiaalipolitiikkatoimilla pyritään vastamaan markkinamekanismien aikaansaamiin ongelmiin. Sitä kautta ”sosiaalisella Euroopalla” on sekä legitimi paikka Euroopassa että myös tarve kasvaa, kun poliittinen ja taloudellinen integraatio laajenee. Pyrkimys kiinteämpään sosiaaliseen integraatioon on kuitenkin ollut pitkään vastatulessa, riippumatta onko Britannia Euroopan unionissa vai ei. ”Sosiaalinen Eurooppa” joutuu jatkuvasti kamppailemaan Euroopan talousintressien kanssa, ja nykytilanteessa myös kasvavan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan intressien kanssa. Vaikka alhaalta ylöspäin kehittyvä sosiaalipolitiikka on tärkeää, eurooppalainen sosiaalinen malli tarvitsee jatkossakin legitimitietin ylimmällä tasolla. Ilman sitä, alemman tason kamppailut jäävät ilman pohjaa. Kirja on julkaistu koronapandemian aikana (vuonna 2021). Tekijät uskoivat, että pandemian kaltainen kriisi saattaa nostaa ”sosiaalisen Euroopan” mallin

poliittista relevanssia, varsinkin jos Euroopan koordinoitujen toimen pandemian torjuntaan ja siitä selviytymiseen antavat nostetta yhteisen eurooppalaisen sosiaalipolitiikan kehittämiseen. Nähtäväksi kuitenkin jää, jättikö koronapandemia uusia alkuja yhteiseen sosiaalipolitiikkaan Euroopassa, vai viekö seuraava kriisi (Ukrainassa) politiikan tuulen jälleen toiseen suuntaan. Siirrymmekö jälleen pois sosiaalipolitiikan intresseistä ja tällä kertaa kohti yhtenäisempää turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa talousintressien lisäksi?

Minna van Gerven

Oikaisu

Hanna Kuuselan artikkelissa ”Autonomista eliittiverkostoihin, kolmikannasta hierarkioihin: suomalaisyliopistojen hallitusten ulkopuoliset jäsenet vuosina 2010-2020” (*Sociologia* 4/2021) on virheellinen luku ja prosenttiosuus taulukossa 2 sivulla 327. Professoreiden määrä suhteessa hallituspaikkoihin on 58, eikä 68, ja heidän prosenttiosuutensa ulkopuolisten hallituspaikoista on 29, ei 35. Virheellinen luku 68 oli myös sivun 331 ensimmäisessä kappaleessa: professorien määrä ulkoisilla hallituspaikoilla nousee siis 45:stä 58:aan, ei 68:aan.